

DR KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

SZOMBAT

STERN SAMU
az Országos Iroda
új elnöke

*Kecskeméti Lipót levele. —
Modern hitvita — Hatvany Ber-
talan báró felolvasása — Blum
Ödön szereplése Szatmáron.
Ehrlich G. Gusztáv Krammer
Miksáról. — Hírek. — stb.*

Úlőbutorok tisztítása lebontás nélkül, felelősséggel,
„KIRÁLY” VEGYTISZTÍTÓ
 festő és gőzmosógyár. Függönyök, szőnyegek tisztítás esetén nyáron át **ingyenes megóvásban** részesülnek.
Budapest, IV., Magyar-utca 3. ~ Telefon: 85-1-29.
VII., Király-utca 15. ~ Tel.: J. 31-3-35.
Gyár: VI., Hajdu-u. 12-14. ~ Tel: 93-1-95, 90-2-97.

TAUBER ÁRON

כשר kóser mézárszéke
 BUDAPEST, VII., DOB-UCCA 10. SZ.
 Telefon: J. 422-83.

A pesti izr. hitk. Rabbiságának felügyelete alatt. Elsőrendű cukorgyári hizlalásból származó marha-, borjú- és birkahusok. Vágott baromfi árusítás! Rendelések házhoz szállítatnak.

30 év óta fennálló üzletemet Kertész-
 u. 43. sz. alól VI. KIRÁLY-UTCA 58.
 ALÁ HELYEZTEM ÁT

Telefon: Automata 24-0-85.

Seidner Lipót

Pesztó, divatszövet, és szabókellékek áruháza. Billiárd, játékasztal és íróasztal posztók. Ebédlőasztal, padló- és dekoráció filcek.

KUFFLER ÉTTEREM

Telefon: 167-57

VI., Vilmos császár-ut 39. (Hajós-utca sarkán)
 Új Menürendszer:
 Déli 1.40—1.80 Pengőig
 Esti 1.20—1,50 Pengőig
 Naponta hal menüben — Házhoz is szállítok

SIREMLÉKEK

bel- és külföldi márványokból legolcsóbb árban részletfizetésre is kaphatók. - Tervrajzok díjtalanul

EICHBAUM MOR

sirkőgyáros
 BUDAPEST, V., POZSONYI-UT 1-3.
 TELEFON: 24-5-74.

FAVORIT

ruhafestő és vegytisztító és gőzmosó üzem

BUDAPEST, Kazinczy-u. 51

Szombaton zárva.

ÚJ FIÓK

a Kóser szalámigyár gyártmányai

כשר

KLEIN DÁNIEL-NÉL

VIII., Rákóczi-ut 57/B.

állandóan frissen kaphatók

Akar Ön mindig elegáns és tartós cipőben járni?

Ha igen, akkor keresse fel a **Grünbaum-féle**

„MODELL CIPŐSZALONT” BUDAPEST, VI., DALSZINHÁZ-U. 10
 (Operával szemben.)

Érzékeny lábait meggyógyítom cipőimmal.

Javítások jutányos áron a legszebb kivitelben készülnek

SZOMBAT

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

A kongresszusi zsidóság új országos elnöke

A községkerületi elnökök november 24-én tartott ülésükön az Országos Irodának és így az egész magyar kongresszusi alapon szervezett és neolognak nevezett zsidóságnak elnökévé megválasztották *Stern Samu* udvari tanácsost, a Pesti Izr. Hitközség elnökét. A legnagyobb megtiszteltetés ez, amelyet a neolog zsidóság adhat e pozícióval, amely nagyobb működési lehetőséget jelent, mint a hasonló jellegű orthodox országos elnökség, mert az utóbbi intézkedési területét erősen korlátozza a rabbi-bizottság széleskörű döntési illetékessége. A neolog zsidóság legutóbbi 60 éves történetében páratlan hevességű harc előzte meg a választást, amivel az elnöki szék betöltése nem vesztett *erkölcsi értékben*, de nyert *fontosságban*. A választás megtörténte a megelőző harcokat a múltnak emléktárába utalja, ha erkölcsi célból, elvi kérdésekről folyt a harc és oly közösségről van szó, amelyet a szemben állott felek egyforma komolysággal és szeretettel szolgálni akartak. Éppen azért nem sikerimadás, hanem az isteni Gondviselésben való hit az, ha a pápajelölthöz a hozzájárulást megtagadott bibornok a megválasztott pápát úgy tekinti „*quasi inspiratio*“, mintha isteni sugalmazás állította volna a helyre és a választás befejezése után „*controversia finita*“ befejeződött a véleményösszeütközés. Ez a mentalitás teljesen zsidó talajban gyökeredzik. A bibliának az a drámai elbeszélése, amely elmondja, miképpen lett az első király megválasztva, miképpen változtatta meg és megnemesítette a kenetolajjal való felavatás egész lényét, alkalmat adott a talmudi bölcseknek, hogy száz és százféle variációban hirdessék, hogy: *akit a nép legjobbjai választanak, azt az Isten is megválasztotta*, hogy a megválasztottnak „egyszerre kell szolgának és uralkodónak lenni“, „önfejünek és minden tanácsot meghallgatónak“, „önérzetesnek, de minden ellenvéleményt nyugodtan eltűrőnek“.

A régi zsidó fejedelmekre rátették „Ha-nezer v'ho-édusz“ a koszorut és a Tant, hogy ezzel dokumentálják, hogy *a felavatás elhivatást is jelent*, mert amit az ember elért, azt az isteni gondviselés (a hasgocho perotisz, a providentia specialis) bölcsessége irányította, mert *senkisémet vehet el a másiktól olyasmit, ami neki szánva van Istentől* és az ember a neki az Égből kiszabott osztályrészből kap földi küzdelmei alatt; a közösség jutalmi közé tartozik az arra termett vezér, de átokká lehet az alkalmatlan vezető, amint a próféta mondja: „Népem a Te vezetőid félrevezetők!“ *Ezért imádkozik még most is a hitközség szombatonként azokért, akik a közösség ügyeivel becsülettel, hűséggel és hittel foglalkoznak.*

A hazai zsidóság mai viszonyai között, a politikai és gazdasági nehézségek közepette az országos irodai elnökség *rendkívül nagy felelősséget, óriási feladatokat, de jövőt formáló nemzedékekre kiható áldásos tevékenységet is jelent.* A magyar felekezeti életnek nincs oly pozíciója egy sem, amely egy erős egyéniségnek oly tág keretet nyújthatna a különféle irányban való nagyvonalu munkára, mint az Országos Iroda elnöksége.

„Aki irányt mutat, annak *része leszen Isten segedelmében*“. A zsolttáros e szavai értelmében mindnyájan, akik szeretjük felekezetünket, telve reménnyel tekintünk az Országos Iroda új korszaka elé, amely, hogy legyen a felekezet közjogi életének megszilárdítása, kulturájának fellendítése, külső és belső megerősödése, gazdasági helyzetének megjavítása, közszellemének megnevesítése, intézményei szintjének emelése, összes életmegnyilvánulásainak föllendülése és megújodása — azt bizakodó bibliai hittel és zsidó optimizmussal reméljük és óhajtjuk.

Közösségünk szent ügye szövegezi meg bennünk a benedikciót: **Hasém**, kinek pecsétje: az **emesz** (igazság), akinek neve: a **solaum** (béke), akinek emanációja: a **chocsmó** (bölcsesség), az Örökkévaló árássa az új elnökre az *igazság, a béke, a bölcsesség* áldását, mely távoldartsa tőle a Sátánt, a gonoszlelkű tanácsadókat és közelre és távolra üdvöt terjesszen. **Solaum! Solaum!**

פרנס ט"ב ה"קב"ה מכריז עלי

December hó 4-én

kezdődik a

tagfelvétel a Csevránál!

Modern hitvita

**Sass Irén, Dr. Kenéz-Kurländer Ede és
Cengyel István disputája a reform-zsidóságról**

I.

Kedves Kenéz doktor, hogy alábbiakat levélben írom meg és nem telefonon, vagy személyesen mondom el, annak két jó oka van: először is, levélben, helyesebben írásban könnyebben gondolkozom, másodsor, egy bókot és egy kis gorombaságot akarok Magának mondani és szemtől-szembe mindakettő nehezebben menne.

Kezdjük a bókon: azt ugyebár tudja, hogy okos embernek tartom magát?! De azt már bizonytalannal nem tudja, hogy annyira okos embernek tartom, hogy sohasem tudtam -- „öreg úr“-nak nézni. Értve ezalatt az öreg uras vaskalaposságot, gyáva fontolgatást, jobbra-balra sandító, megalkuvó véleménynyilvánítást. Dr. Kenéz Edétől megszoktam, hogy snájdig és bátor tud lenni, ha akar és ha tollat vett a kezébe, túlnyomórészt, akart is. Éppen ezért hatott rám rosszul legutóbbi „Két méltóságos női Apostol“ című vezércikke. Nem tetszett nekem, noha intelligens, szellemes és nagyon talpraesett írás volt. De ebből a témakörből, Kenéz Edétől én nem ezt vártam. Éppen itt nem vártam, hogy „öreguras“, vaskalapos és oportunistikus lesz.

Mert az volt, kedves Kenéz, akárhogy nézzük is a dolgot. Maga elviccelte a kérdést, mert nem akart komoly véleményt nyilvánítani. Beállt az augurok közé. Maga, aki független szellem. Egy sorba állt a szürke X., Y., és Z. urakkal és úgy tett, mintha mulatna az egész „reform“-kérdésen, pedig belülről éppen olyan jól tudja, mint én, hogy véresen komoly probléma az!

A maga cikkét megírhatta volna valaki az orthodox ujságban. Ők a 613 micva alapján állva, beszélhetnek így. Megírhatná a Szemle is, mert a cionisták adnak új és egész lelket betöltő eszmét az elaggott rituálék helyébe! De Maga?

Vagy én? Én egész szívemmel csüggök a Palesztina-munkán, nekem az a gondolat mindent pótol és mégis érzem: a cionizmus sohasem lesz képes maradék nélkül magábaszivni a zsidó tömegeket ezzel megoldani a zsidókérdést. Egyszerűen azért nem, mert nem volt még eszme a földön, mely 100%-ban győzni tudott volna. S ha leszámítom az egyre apadó magyar-zsidó konzervatívokat és reálisan korlátozom a cionizmus fejlődésének határait, még mindig ott fog maradni a magyar zsidóság 30—40%-a, aki sem ide, sem oda nem akar tartozni. Mit akar ezekkel csinálni? Hát lehet ezeknek sorsa fölött humorizálni?! Vagy még inkább (amit maga egyébként nem szokott tenni) lehet nekik, vagy fölöttük, vagy felőlük hipokrita-módon prédikálni?!

Nem, kedves Kenéz, maga nem a kérdést, önmagát nem vette komolyan, mikor vicces vezércikkét megírta. Maga ki akarta kerülni a konzervatívok és főképp az álkonzervatívok (mert ezek többen vannak és veszedelmesek) esetleges „felháborodott“ véleménynyilvánítását. Mert bizonyos, hogy a Sulchan Aruch szabályai szerint kóserített disznóhúst fogyasztók csóváltgatták volna a fejüket és kétszínű megbotránkozással kiáltottak volna „chilul hásém“-et, ha Maga nem humorizálja el a reform-kérdést. De nem ismerem én Magát olyan ijedős embernek, hogy az ilyesmi visszatartsa. Miért tartotta tehát most vissza?!

Egyébként az az igazi ujságíró, aki talán még az akasztófán sem tudja megtagadni meggyőződését, a viccelődő vezércikkben is kifujt magából. Egy mondatban, mikor azt mondta: az összzsidóság szempontjából mi jobb: ha hagyjuk elveszni a zsidóság számára ezeket a közömbösöket, vagy eltűrjük, hogy be- szervezzék őket egy reform-hitközségbe,

ami mindenesetre biztosítja azt, hogy egy-két emberöltőn át elmondják még rövidre szabott imájukban a Sömá Jisz-roélt. Mikor ezt a mondatot leírta, Magának is éreznie kellett, hogy ez nem kérdés. Nem kérdés, hogy ha van eszköz, mellyel zsidó lelkeket (akár egy-két emberöltőre is) meg lehet menteni: alkalmazzuk-e az eszközt, vagy sem?! És ha ennek fejében jazz-bandes zsidó templomokat kellene felállítanunk, akkor legyen jazz-bandes templom! Legfeljebb Maga, vagy én, vagy pláne Hartstein Lajos nem fog bemenni a jazz-bandes templomba. De hiszen arról van szó, hogy azok menjenek be, akik be akarnak menni! Nem azokról van szó, akik a mostaniakban is jól érzik magukat!

Kedves Kenéz, én ugyan csak egy bókot ígértem Magának, de még egyet mondok: maga becsületes zsidó és becsületes ujságíró. Ne hagyja magát befolyásolni a szemforgatóktól. A maga tollára és intelligenciájára, sőt zsidó tudására is ennek az eszmének szüksége van. Ne viccelődjön felette. Ahogy magát ismerem, tudom: rokonszenvesebb magának az a zsidó, aki azt mondja: „nem tartok szombatot, nem gyakorlom a rituálét, de — zsidó akarok maradni“ — annál a zsidónál, aki harsányan prédikál szombattartást, kasruszt, konzervativizmust nekünk, de ő közben — keresztényhez adja a lányát, vagy türi, hogy keresztény lányt vegyen el a fia. Mert az első fajtájú zsidó lehet, hogy nem ideális zsidó, de legalább becsületes és őszinte, a második fajtájú viszont mégcsak nem is becsületes, mert megmaradva az u. n. konzervatív hajlamu, „kongresszusi“ zsidó táborban, mint a ragály, fertőz a maga rossz példájával.

Csak ennyit akartam mondani!

Baráti üdvözlettel hive:
Sass Irén

II.

A Szombat legutolsó számában a reformkérdésről írt cikkem általános visszhangot keltet. Garmadával kaptam a kritizáló és dicsérő leveleket, amelyek közül kettőt tartok

szükségesnek kiemelni. Ezek közt is elsősorban Sass Irén levelét, akinek egyre izmosodó tehetségét, melyről ez a levele is hangosan tanuskodik, már rég figyeljük kollegiális megértéssel.

Ezzel befejeztem a párba j előtt szokásos tisztelgést és most rátérek a pilpulra. Elsősorban az ellen tiltakozom, mintha én az egész kérdést elhumorizáltam volna és viccesen irtam volna erről a véresen komoly kérdéstről. Tudni kell (legalábbis annak, aki írásaimat bírálja), hogy az én háziszentjeim közt előkelő szerepe van Demokritosnak, a nevető filozófusnak. Amikor tehát kiállok prédikálni olyan füleken, amelyek nem akarnak hallani, nem öltök reverendát, nem deklamállok páthosszal, de súlyos megállapításaimat könnyedén vetem oda, persze azért mindent maradék nélkül elmondok és aki komolyan akar olvasni, az a könnyed formában elmondottakból is leszűrheti a tanulságokat.

Mikor cikkem nyomtatásban megjelent, rögtön észrevettem, hogy helyesebb lett volna a cikk fölé a következő címet írni: Döntsenek a gaonok — továbbá, hogy a Sass Irén által fentebb idézett mondatot ki kellett volna emelni, mert tulajdonképpen ez volt okfejtésem gerince. Dogmatikus szempontból a reformról beszélni sem nem lehet, sem nem szabad, itt csak arról lehet szó, hogy a mai kényszerhelyzetben eltűrhetik-e hivatalos helyen, hogy mások csinálják meg a reformtemplomot. Ám döntsenek a rabbik, de még inkább az orthodox gaonok, mi jobb: a smád, vagy a reform. Rathenau reformzsidó volt, Einstein, Freud, Prof. Ehrlich, L. Marshall, Bergson szintén reformzsidók, már most felmerül a következő fontos kérdés: a zsidóságnak ezeket a büszkeségeit tessék eljűk ki a közösségből és hajtsuk őket a ke-

resztelő medence felé, vagy pedig türjük meg, hogy mint reformerek zsidók maradjanak. Ha a rabbik vállalják, ha a gaonok helyeslik ezeknek a kiközösítését, akkor száz év se kell hozzá és Budapest zsidósága huszezerre fog lecsökkeni, akik között tizenötezer lesz orthodox és ötezer cionista. Ime az idézett mondattal kellő világításba helyeztem az egész kérdést, nem érintve a dogmát, mely éppúgy tiltja a reformot, mint a neolog ritust.

Elmondtam továbbá, kertelés nélkül, hogy, véleményem szerint, a reformot csak türni lehet, azaz „parti potest“. De én jobb szeretném, ha ebben a kérdésben a gaonok döntenének és a következményekért ők viselnék a felelősséget. Mi volna azonban, ha úgy döntenének, hogy pusztuljon a zsidóságból mindenki, aki nem orthodox, aki nem száz százalékgig tartja be a vallás szabályait?

Sass Irén cikkemet kritizálva megállapítja, hogy a cikkem bátran megjelenhetett volna az orthodox ujságban is. Ennél nagyobb dicséretet nem is mondhatott volna a szóban forgó cikkről. Én talmudi zsidó vagyok, a Sasz Chevra neveltje, a hagyomány embere. Én lelki közösségben élek az orthodox mentalitással és nem tagadom, nálam lelki szükség, hogy Frankl Adolf és Freudiger Ábrahám ne találjanak kivételt az irásaimban. Sógorsági viszonyban is vagyok velük, de ezen kívül a Kurländer-család a Frankl- és Freudiger-családokkal emberöltőkön át a vérségi kapcsolatnál is bensőbb lelki közösségben élt. Nem tudnám tehát a lelkekre venni, ha ezek az orthodox vezérek joggal azt mondanák rólam: *Judeus aposynagogus!* De meggyőződésem szerint nem térek le a hagyomány útjairól, mikor azt hirdetem, hogy a reformot türni lehet, amit én így értek: az orthodoxia körül kerítette

magát egy ráccsal és nem törődik azzal, hogy a rácson túl mit csinálnak a neologok. Nos, hát, ugyanezt megtehetik a neologok is, nekik se kell törődniük azzal, hogy a rácson túl mit művelnek a reformerek.

Sass Irén még tovább megy! Meginvitál engem, hogy vegyek részt a reformmunkában. Erre kerekén ez a válaszom: azt már nem! Ez ellenkezik egész lényemmel. Csinálják azok, akik más zsidó utat nem tudnak járni. Az én számomra csak egyetlen új fordulat lehetséges még: a Nathan Birnbaum útja, visszatérni oda ahonnan elindultam, a Sasz Chevra kebelébe.

A személyes ripooszttal sem akarok adós maradni. Sass Irén öregurasnak nevezett engem. Akik engem ismernek, azok tudják, hogy mennyire nem állja meg a helyét ez a megállapítás. A cikkeimből sem lehet kiolvasni a kort, de megnyugtatom Sass Irént, hogy egyebként sem szorulok rá egy — Vronoff operációra.

Érdemileg még a következőket jegyzem meg: 1.) Ha egyszer a költészet meginog, akkor az anyahitközség lesz kénytelen megvalósítani a reformhitközséget, hogy az indifferens tömegeket megnyerje a közös feladatok elvégzésére és büdzséjének alátámasztására. 2.) Sós Endre, Neugrösch és Naményi doktoroknak, ha egyszer komolyan megindítják a reformmozgalmat, azt ajánlom, hogy zászlójukra írják a Sulchan Aruch jelszavát, aminthogy Sándor Pál és Dési Géza is a Sulchan Aruch nevében tiltakoznak a reform ellen, holott a neológok és reformerek egyformán távol állnak a Sulchan Aruchtól, ráhivatkozni tehát egyiküknek sincs joga. 3.) Végül olvassák el a reformerek figyelmesen az alább közölt cikket. Lengyel István nem érti úgy a zsidókérdést, mint Sass Irén, de intuíciójával helyesebben hámoztá

A gabella-bolefa

— *Levél a szerkesztőhöz* —

Igen tisztelt Szerkesztő Ur!

Becses lapjának utolsó számában foglalkozik a gabella eltörlésének kérdésével. Nagyon helyesen állapítja meg szerkesztő úr, hogy a rituális háztartást vezető hitközségi tagok nagy hátrányban vannak azokkal szemben, kik a kasruszt nem tartják be. Mert míg előbbiek kétféle módon róják le adójukat, egyrészt a gabellával, másrészt a rendes kultuszadóval, addig utóbbiak csupán a kultuszadóval vannak megterhelve. S miután tényleg a középosztály és kispolgári osztály a vallásosabb elem, a mai gazdasági viszonyok mellett annál elviselhetetlenebb rájuk nézve ez a külön megadóztatás. Cikkiró úr tehát azt tartja igazságosnak és erkölcsösnek, ha a hitközség teljesen eltörölné a gabellát. Nem hiszem, hogy midőn a hitközség maga is anyagi nehézségekkel küzd, teljesen lemondana egy ilyen jelentékeny jövedelemről.

Én azonban más megoldási módot ajánlanék. Még pedig: állítson ki a hitközség úgynevezett gabella (húsadó) szelvényeket, helyezze el ezeket a mé-

szárszékekben és a baromfivágóknál. Minden húsvásárló kap a hús mennyiségének megfelelő gabellaszelvényt, szintúgy a csirke, kacsza, liba vágatásáért lefizetett összegnek megfelelő húsadó szelvényt. Az illető gyűjtse össze e szelvényeket és kultuszadójának lefizetése alkalmával számittassanak be e szelvények az adóba. Igaz ugyan, hogy ezuton is megkárosodik a hitközség. Azonban mi elvész a vámon, megkerül a réven. Mert nagyon sokan, akik eddig csak azért tartózkodtak a kóser hús vásárlásától, mert ez a különadó nehezükre esett, tudva azt, hogy visszatérítést nyernek, szívesen rátérnek a kóser konyha vezetésére. Így tehát megszorodván a kasruszt tartó hivek száma, még sem érné oly nagy veszteség a hitközséget, mint a gabella teljes eltörlésével. S hogy vallási szempontból mily nyereség lenne új hithű zsidók megszerzése, szintén nem megvetendő körülmény.

Végül megjegyzem, hogy ezt a módszert külföldön láttam és nagyon jól bevált. Szerkesztő úrnak készséges hive

Tolnai J. Béla ny. igazgató

Hatvany Bertalan báró kritikája a cionizmusról

A lóversenyező és bridgelő, a lovaspolózó és bárcsetepatézó bárók közül toronymagasságban emelkedik ki *Hatvany Bertalan* báró. A Cionista Szövetségben tartott szerdai előadása megint arról tanuskodott, hogy *Hatvany Bertalan* báró sok könyvet lapoz és sok mindenről gondolkozik palotája magányában.

A cionizmust kritizálta mostani előadásában. Élesen és komoly ervekkel. De a legfantasztikusabb cionista sem bántódhatott meg et-

től a bírálattól, amelynek minden szavából a zsidóság iránt érzett végtelen szeretet szólalt meg. És egyben a cionizmus legőszintébb megbecsülése is. *Mert — minálunk a talpnyalás országában nem akarják ezt megérteni — a komoly bírálat mindig a megbecsülés jelö. Az ember csak azt bírálja, amit javítani szeretne.*

Hatvany Bertalan báró egy pillanatig sem tévesztette szem elől, hogy a cionisták éppúgy fenntartói a zsidóságnak, mint az anti-

cionisták. És természetesen hangsúlyozta azt is, hogy a zsidó sorsközösségen túl van egy magyar sorsközösség is, amelynek szintén részesei. *A zsidó sorsközösség és a magyar sorsközösség nincsenek egymással ellentétben.*

A cionizmus — *Hatvany Bertalan* báró szerint — ideáli adott a

zsidó ifjúság egy részének. A polgári gondolatot plántálta a zsidó fiatalság lelkébe és megmentette azt a bolsevizálódástól. A zsúfolt terem közönsége lelkesen megtapsolta némely kijelentését és csendben hallgatta kritikáját is. Az igazi érvek tiszteletre kényszerítik az ellenfelet.

OLVASOM,...

NEM OLVASOM...

Nem olvasom

Stern Samu elnök egyik legutóbbi beszédében a Szombatot úgy aposztrofálta: „Olvasom, nem olvasom: én nem olvasom” és folytatólag polémizált az egyik cikk tartalmával. Kívánom a Szombatnak, hogy minden zsidó csak úgy ne olvassa a Szombatot, mint *Stern Samu* nem olvassa.

A beszéd folyamán rátért az Egyenlőségre is és rögtön bevonult a terembe Szervác, Pongrác és Bonifác, a három fagyos szent és olyan hűvös atmoszféra keletkezett, hogy minden torok befagyott és minden tenyér megmercedített. Senki nem tudott helyeselni senki nem tudott éljenezni és senki nem tudott tapsolni.

Mikor fogja végre az elnök úr megérteni, hogy minden ügy, amelyet az Egyenlőség támogat, már eleve rossz és, hogy az Egyenlőség támogatása nélkül ő már öt hónap előtt régen installált országos elnök.

Olvasom

Blum Ödön ny. miniszteri tanácsos, hitközségi előljáró, és a rabbipendlizés

feltalálója a napokban Szatmáron tartózkodott. Ezzel kapcsolatban a Népünk című erdélyi zsidó lap egy egészen furcsa és hihetetlenül hangzó dolgot ír meg, amely állítólag megtörtént és amelynek főhőse Blum Ödön lett volna. A lap szerint az történt, hogy Blum Ödön előljáró, akinek „Keverovesze” volt Szatmáron, kiment a temetőbe, ahol egy funkcionárius, akinek, úgylátszik, nincs érzéke a titulusok iránt, lenagyságosurazta. Blum Ödön felháborodva tiltakozott ez ellen a „sértés” ellen és óriási patáliát csapva oktatta ki a funkcionáriust, hogy neki a — méltóságos cím dukál. A Népünk gunyoros megjegyzéseket fűz ehhez az esethez, amelynek megtörténetében mi sehogy se tudunk hinni. Elvégre Blum Ödön nem tartozik az ujsütetű méltóságosok közé, akik a pénzükért joggal ragaszkodhatnak a címükhöz. Aztán meg Blum Ödönnek tudnia kell, hogy senkinek nincs arcára írva a méltóságos cím, tehát az a jámbor funkcionárius jóhiszeműen tévedhetett. Végül pedig, ha Delano Rooseveltt, az USA elnöke megelégszik az egyszerű „Mister” megszólítással, akkor egy ny. miniszteri tanácsosnak se kell nagyon a szívére venni, ha véletlenül lenagyságosurazzák. (Különben ez se utolsó cím: az erdélyi fejedelmek is nagyságosok voltak.) Summa

summarum: mi Blum Ödönt sokkal okosabb és felvilágosodottabb embernek tartjuk, semhogy elhinnénk, hogy ez a súlyos korlátoltságra valló eset megtörténhetett volna vele.

Nem olvasom

A Kramer Miksa 80-ik születésnapja alkalmából rendezett ünnepeken az ünnepi szónokok díszes galériájából kimaradt egy ember, akinek pedig nagyon sok köze van a Chevra Kadisához: Ehrlich G. Gusztáv. A legendás „törzsfőnök”, aki ides-tova kilencven éves lesz s éppen patriarchai kora miatt nem igen szerepel már az ünnepi dobogón, lelki szükségnek érezte, hogy a nyilvánossággal közölje Kramer Miksáról való véleményét és a következőket mondotta nekem: „Hatvan éve vagyok Chevra-tag, ezalatt a hosszú idő alatt alkalmam volt közlekedni a Pesti Chevra Kadisa vezetését s meg kell állapítanom, hogy a Chevrának soha még nem volt olyan kiváló és minden tekintetben rátermett elnöke, mint Kramer Miksa. Öröm látni, hogy milyen szívvvel, lélekkel és hozzáértéssel foglalkozik a Chevra ügyével, milyen közvetlen és jóságos mindenkivel és milyen általános szeretetnek örvend. Kramer Miksáról el lehet mondani, hogy mint elnök s ha majdan — minél később — utódai az ő nyomdokain haladnak, akkor nem kell félteni a Chevrát a hanyatlástól.”

Olvasom

Nagyon tisztelt Doktor uram! Olvastam, olvastam és gyönyörűségemre volt — de nem a dicséret tette, hanem maga az írás Persze, hogy érdekelt ez a kritika: ha már a „Szombat” is szóvá teszi a Jeremiásomat, megszólaltathat tizeket — csak várom ezt az egyet: a Kur-

länder-hangot. Tetszik látni: a Kohlbach cikke „szombatiabb” volt, mégis emez az igazabban „Szombati”: az csupa meleg szombatisabbeszi hangulat, de emez a maga chérem-motívumával, ez a Szombat irányja, a Kurländer Szombatjéé. Alaphangjában azt kaptam, amire előre is gondoltam: tudtam, hogy nagyon szellemes írás lesz, nagyszerű túlviltségekből beszélő. Persze, én inkább az én szövegkritikám kritikájára kíváncsiskodtam: hogy az a pompás talmudi fej hogyan veszi be az én szörszálhasogató merészségeimet: de Doktor uram éppen itt csinál egy könyvnyű kanyarodót, hogy: nem rendelkezem a szükséges tudással. — no majd, ha együtt leszünk rendezek egy nagy „verhört”. A többi pedig? Hát az a metabus Kecskeméti mást mondott, az a „davénoló” Kecskeméti ismeretlen előttem, a „világhír” Kecskeméti je pedig — hát az egyelőre csak egy skajachig viheti. Néhány szava azonban élesen rátalált a lelkem elemeire nem mondom meg, mely vonások azok.

*Áldja Isten Doktor uramat!
Szioból köszönti igaz hibe*

dr. Kecskeméti Lipóti.

Olvasom

Margarete Goldstein, a kitünő reformnői apostol propagandakörutjáról, melyet Lili Montaigu társaságában tett meg, hosszabb cikkben számol be a Jüdische Liberale Zeitung hasábjain s budapesti élményeiről a következőket írja: „Budapestben lényegesen több pozitív beállított zsidóval találkoztunk, mint másutt. Ünnepeken a nagy zsinagógák zsúfolásig tele voltak. (Smini Acereszkor például a hatezer embert befogadó Dohánytemplom mind a három istentiszteleten megtelt s ugyanígy a többi templomok is.) Csakhogy ezek a számok nem téveszthetik meg azt, aki tudja, hogy Bu-

dapesten körülbelül 220 ezer zsidó él. F. számok legfeljebb csak azt bizonyítják, hogy itt a zsidóknak nagyobb töredéke látogatja a zsinagógát, mint Prágában és Bécsben. A szomorú igazság, amit a budapesti hitközség elnöke, Stern Samu udvari tanácsos, közölt velünk s a vezető rabbik is megerősítették, az, hogy Budapesten mintegy 100 ezer olyan zsidó él, aki semmi kontaktusban nincs atyái hitével. Gondolataink itt meleg visszhangra találtak és dr. Friedmann Ignác kormányfőtanácsos, dr. Naményi Ernő (Kaysersling rabbi unokája) és mások vezetésével megalakult egy lelkes társaság, amely értékes munkát fog kifejtetni a liberális zsidóság érdekében.“

Nem olvasom

Van a kritikusoknak egy pathologikus fajtája, amely széljegyzetírásban éli ki bíráló hajlamát. Ha a kávéházban újságot olvas, ellenállhatatlan kényszernek engedve előveszi a plajbászát és egyszeri, vagy többszöri aláhúzásokkal, kérdő és felkiáltó jelekkel, apró, többnyire gúnyos hangú megjegyzésekkel fejezi ki álláspontját a cikkkel szemben. A napokban kezembe került a kávéházban a Szombat, amelyben Kenéz dr. Kecskeméti Lipót Jeremiásáról szóló cikkét széljegyzetelte meg egy nyájas ismeretlen. Van a cikknek egy mondata, amely így szól: „bizvást elmondhatjuk, hogy Kecskeméti próféták ágyékából sarjadzott“. Ehhez a következő, szkeptikus mellékmondatot biggyesztette ismeretlen barátunk: „azért mégsem látta előre a nagyváradi pogromokat“. Fel kell világosítanom a széljegyzetírót, hogy tévedett. Romániában és még egy néhány országában a földtekének próféták ágyékából se kell sarjadzani valakinek ahhoz, hogy a pogromokat előrelássa. Kecskemétiről is fel lehet tételezni, hogy nem élt Nagyváradon abban a hamis illúzióban, hogy elérkezett a jezsajási örök béke korszaka, amikor „együtt lakózik a farkassal a bárány“. Bizonyos, hogy előrelátta a pogromokat, de vajjon mit használ az előrelátás a pogromokat ellen? Jeremiás is megjövendölte Jeruzsálem pusztulását, sőt Cedekijával és a többi illetékessel közölte azt is, hogyan lehetne megmenteni Izraelt a végveszélytől, de a végzetet mégsem sikerült feltartóztatnia. Sajnos, a prófétáló képességet éppen az igazolta, hogy a megjósolt esemény bekövetkezik.

A nagyváradi pogromot persze meg lehetett volna akadályozni, ha valaki bemondja a rendőrségen, hogy a pogrom percnyi pontossággal mikor és hol fog kitörni. Ám, ha egy próféta ilyen precíz pontossággal jósolna, könnyen meg lehetne gyanúsítani azzal, hogy összejátszik a — pogromistákkal. (V.)

Olvasom

hogy a berlini rendőrség főnökét, Weisz Bernátot a Papen-kormány rendezetlen felekezeti viszonyai miatt menesztette. Weisz Bernát nyugdíjba ment és ügyvédi irodát nyitott, de címtábláján csak ennyi áll: Dr. Weisz Bernát ügyvéd. Annak, hogy milyen diszes méltóságot viselt előbb, nyoma sincs a címtáblán. Kétségtelen, hogy ez a világ legszerényebb címtáblája, amit nekünk már csak azért is érdemes feljegyezni, mert nálunk már szinte ritkaságszámba megy az olyan orvosi, vagy ügyvédi címtábla, amelyen fel ne volna tüntetve, hogy az illető úr előbb orvos volt a nemtudom milyen klinikán, kir. ügyész volt, kuriai bíró volt, rendőrkapitány volt, stb. Weisz Bernát dr. egy négymilliós város rendőrfőnöke volt és mégsem kérkedik vele. Szigorúan tartja magát a közmondáshoz: hogy — „voltra“ nem ad a zsidó.

Olvasom

a patinás nevű Fehér Dezső szerkesztésében megjelenő „Nagyváradi Napló“-ban :

„Dr. Kenéz-Kurländer Ede, aki éveken át, úgy kulturális, mint közgazdasági téren vezetőszerpet vitt Nagyvárad közéletében, a felekezeti lapok sorából tartalmával, színvonalával kiemelkedő hetilapot, a Szombatot szerkeszti most Budapesten. Azt a bátor hangot, meggyőződést, tudást, amellyel a magyarországi zsidóság igazát védi dr. Kenéz-Kurländer Ede, a magyarsághoz ragaszkodó és ezért sokat szenvedő erdélyi zsidók tudják csak igazán értékelni. A színvonalas Szombat legutóbbi számából kü-

HIREK

SZÁNTÓ JENŐ

Az Országos Iroda új alelnöke a fiatalabb generáció szószólója. Negyvennyolc éves korában került Szántó Jenő magas és tekintélyt biztosító pozíciójába. A Budai Hitközség alelnöki székében állta ki a próbát. Budán bizonyította be, hogy minden feladatot rá lehet bízni. És nem szabad erejét csak egy közületnek kihasználnia, erre az erőre szüksége van a magyar zsidóság egyetemének. Szántó Jenő az Angol-Magyar Bank igazgatója. De azért mindenre ráér. Mert pereek alatt intézi el azt, amin más órákig rágódik. Száz hitközségi ügy eldöntése vár rá naponta. Ugyanis nemcsak alelnöke hitközségének, hanem pénzügyi előjárója is. A pénzügyi előjárók sűrű egymásutánban jöttek és mentek Budán. Mindegyik „megbukott” vagy „megfutott”. Szántó Jenő, aki helyette ül jött, ottmaradt. Mert olyan ember, aki nem szalad meg az őrhelyéről. És rendbehozta a budai gyülekezet anyagi dolgait.

(5.)

ÁTADTÁK RENDELTETÉSÉNEK A KORMÁNYZÓNÉ ÉS BUDAY-GOLDBERGER LEÓ ÁLTAL ÉPÍTETETT SZÜKSÉGLAKÁSOKAT. Az ugynevezett Jeruzsálem-telep közelében, a Budafoki út és az Andor utca sarkán vitéz nagybányai Hotrhy Miklósné és Buday-Goldberger Leó dr. két szükséglakásházat építtetett, amelyek mindegyikében 20—20 reászorult családot lehet elhelyezni. Az új szükséglakásokat a főméltóság asszonytól és Buday-Goldberger Leótól kedden délelőtt 1 órakor vette át a főváros nevében Liber Endre alpolgármester. Az átvételen megjelentek Huszár Aladár dr. főpolgármester, Verebély Jenő dr., a szociálpolitikai üveosztály helyettes vezetője. A megnyitásra érkező kormányzónét lelkes éljenzéssel fogadta a Jeruzsálem-telep összesereglett ifjúsága, majd Liber Endre alpolgármester üdvözölte őt és felkérte az épületek megtekintésére. A kormányzóné, Buday-Goldberger Leó, Huszár Aladár főpolgármes-

ter, Liber Endre alpolgármester és Bártfai Tivadar kíséretében alaposan megtekintette a két épületet, majd hálás köszönetét fejezte ki Buday-Goldberger Leó nemes áldozatkészségéért.

A ZSIDÓ GIMNÁZIUM BARÁTAINAK Egyesületén belül a Zsidó Gimnázium végzett növendékei külföldre sodort társaik javára, november hó 27-én, vasárnap délután 5 órai kezdettel táncos teát rendeznek a Gellért szálló kupolacsarnokában. A gimnázium minden barátját szívesen látjuk.

A HITKÖZSÉGEK ÉS RABBIK BÜKAPCSOLÓDÁSA A TÉLI NYOMOR-ENYHÍTŐ AKCIÓBA. — Dr. Keresztes-Fischer Ferenc belügyminiszter nagyfontosságú leiratot intézett az Országos Irodához, amelyben felkéri az Országos Irodát: hogy figyelemmel a gazdaságilag gyenge néprétegeket fenyegető téli inszenges időszakra, — a munkanélküliség enyhítésére és a rendkívüli szegényügyi

szükségletek fedezésére hatóságilag szervezett inségenyhítő akciót támogatni és a rabbikart ugyanerre, valamint az inségenyhítő mozgalmakban való tényleges részvételre is felhívni sziveskedjék. Frissülésünk szerint az Országos Iroda a községkerületek és az Országos Rabbiegyesület útján felhívta a hitközségeket és a rabbikart, hogy a városokban szervezett hatósági inségenyhítő akciókba kapcsolódjanak be. Az Iroda körlevelében kiemeli, hogy nagy fontosságot tulajdonít annak is, hogy ott, ahol ennek szüksége és lehetősége mutatkozik, a hitközségek, valamint a kebelükben működő jótékony egyletek, továbbá a Chevra Kadisák együttesen megszervezzék a téli inségakciót. A munkanélküliség enyhítése érdekében felette kívánatos volna a munkanélküliek kataszterének felállítása és a munkaközvetítés megszervezése is. Az Iroda tekintetben a nagvobb németországi hitközségek példájára utal, amelyek nagy erőfeszítéseket tesznek a munkanélküliek és állástalanok foglalkoztatása érdekében. Reméljük, hogy az Iroda felhívása, amely a speciális zsidó nyomor leküzdését is célozza, meghallgatásra fog találni hitközségeinknél.

SÓS ENDRE ELŐADÁSAI. Sós Endre az utolsó hetek folyamán tizennyolc különböző egyesülettől és testülettől kapott előadásra meghívást. A legközelebbi előadásai a következők lesznek: november 29-én Székesfehérvárott **A zsidóság jövőjéről**, november 30-án az IMT-ben **Ujabb fajleméletek kritikájáról**, december 8-án a VII. ker. Leányegyletben **Aktuális problémák**-ról, december 11-én az Óbudai Hitközségben **Az antiszemitizmus pusztításáról** tart előadást. Pécs és Miskolc lesznek további állomásai. Azután sor kerül Debrecenre.

Dr. FARKAS JÓZSEF, a Páva uccai templomkörzet rabbija e hó 26-án, szombaton d. e. 11 órakor kezdi meg sorozatos Siur-előadásait, amelyeket minden szombaton délelőtt a Páva uccai körzet tanácstermében fog az egész tél folyamán megtartani.

ÉVEK HOSSZU SORA ÓTA a legsikerültebb teaestély, táncmulatságok egyike a Pesti Izr. Hitközség Leánygimnáziuma Jóbarátainak és Volt Növendékeinek Egyesülete által rendezett estély. Ezidén

Akar jól enni?

Stern Márton

VII. Rombach ucca 6.

december 5-án, este 8 órai kezdettel tartják az Erzsébetvárosi Kör (Dohány ucca 76.) összes helyiségeiben. Meghívóigénylés: Telefon: 12-5-58.

A VIII-IX. KER. IZR. NŐEGYLET székesénei felruházása és népkonyhája javára, folyó évi december 11-én, délután 6 órakor műsoros kulturdélutánt rendez a Pesti Izr. Hitközség Goldmark-termében. Műsor után tánc.

A KÁVÉ az emberiség csendes jótöveje. Mindenki saját magán tapasztalhatta, hogy milyen pompás közérzetet teremt egy csésze valódi hamisítatlan babkávét. Ígyék tehát naponta jó babkávét, mert az egészséges. Meinnl pörköltkávékverékei között megtalálja az izlésének legjobban megfelelőt.

KÖSZÖNETNYILVÁNITÁS. Mindazoknak, akik édes bátyám elhalálozása alkalmából vigasztaló szavaikkal felkerestek ezuton mondok hálás köszönetet. —

WOSNER MÁJER,

a pesti izr. hitközség főgondnoka.

A VARSÓI ZSIDÓ HITKÖZSÉG JUTALMAT TÜZÖTT KI A ZSIDÓ KÖLTŐKNEK ÉS TUDÓSOKNAK. A varsói zsidó hitközség elhatározta, hogy minden évben egy-egy zsidó költőt és tudóst jutalom-díjba fog részesíteni, amelyet ebben az évben 1500 Zloty-ban állapított meg. Az első díjat Jakob Kasn zsidó költő kapta, a most megjelent két kötetes lírai munkájáért, míg a másik díjat a kiváló kutató és tudós A. S. Herschberg nyerte el, akinek nemrégiben jelent meg héber nyelven egy kiváló munkája a talmudi problémákról.

ZSIDÓ CSALÁDOKHOZ AJANLKOZIK KITÜNŐ MÁNIKÜRÖZŐNŐ. Cim: Kéglerné, VI. Paulay Ede utca 22. I. 2.

A PESTI IZR. HITKÖZSÉG magyar zsidó szabadegyetemi előadássorozatának ünnepélyes megnyitása hétfőn, e hó 28-án, délután fél 6 órakor lesz a hitközség Goldmark-termében (VII. Wesselényi u. 7. szám), amelyen minden érdeklődőt szivesen látunk. Beiratkozások az előadásokra csütörtökig (e hó 24-ig) naponta d. u. 4—6-ig. Ugy a beiratkozás, mint a tanfolyamok látogatása teljesen díjtalan. Azok számára, akik csupán egyes előadásokat kívánnak meghallgatni a hitközség kulturális ügyosztálya (VII. Sip u. 12. III. 53.) készséggel szolgál belépőjegyekkel.

